

NOȚIUNEA ȘI SEMNELE SUSTRAGERII: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Sergiu BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

Acest articol este consacrat analizei aspectelor teoretice și practice ale noțiunii și semnelor sustragerii. Este formulată definiția noțiunii de sustragere. În continuare, sunt examinate cele șapte semne constitutive ale noțiunii în cauză: 1) „luarea”; 2) „din posesia altuia”; 3) „a bunurilor mobile”; 4) „ilegală”; 5) „gratuită”; 6) „care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia”; 7) „săvârșită în scop de cupiditate”. Examinarea acestor semne se realizează în cadrul analizei elementelor componente generice a infracțiunii de sustragere, componență ce formează un sistem integral.

Cuvinte-cheie: *sustragere, luare, posesie, bunuri mobile, prejudiciu patrimonial efectiv, scop de cupiditate.*

THE CONCEPT AND SIGNS OF THEFT: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

This article is devoted to the analysis of theoretical and practical aspects of the concept and signs of theft. As a result, it is formulated the definition of theft. There are also considered the seven constituent signs of the concept in question: 1) "taking"; 2) "from the possession of another"; 3) "of movable property"; 4) "illegal"; 5) "free of charge"; 6) "that caused a real patrimonial prejudice to its owner"; 7) "committed with the intention of cupidity". The examination of these signs is performed during the analysis of the elements of generic composition of the offense of theft, composition that form a system of a whole.

Keywords: *theft, taking, possession, movable property, real patrimony prejudice, intention of cupidity.*

Infracțiunile prevăzute la art.186-188, 190-192 CP RM fac parte din rândul infracțiunilor săvârșite prin sustragere.

Noțiunea de sustragere reprezintă totalitatea semnelor esențiale și interdependente, comune pentru oricare infracțiune de acest gen. Fiind o noțiune abstractă, ea este percepută ca un tot unitar. Acest tot conține un nucleu imanent oricărei forme a sustragerii.

Noțiunea în cauză ajută la perfecționarea tehnicii de construire a unor componente aparte de infracțiuni săvârșite prin sustragere. Or, dispăre necesitatea introducerii în componența concretă a unui mare număr de semne care determină apartenența acestora la subgrupul componentelor de infracțiuni săvârșite prin sustragere. Este suficient a utiliza, în dispoziția incriminatoare, termenul „sustragere”. Acest procedeu contribuie la reducerea volumului dispoziției incriminatoare, privitoare la componența aparte a infracțiunii săvârșite prin sustragere, fără a-i modifica încărcătura semantică.

În al doilea rând, definirea exactă a noțiunii de sustragere stabilește limitele care permit disocierea distinctă a oricărei forme sau tip de sustragere de infracțiunile adiacente, fiind deci foarte importantă la calificarea infracțiunii, mai ales dacă unele semne ale componenței de sustragere, descoperite și stabilite în fapta concretă, efectiv săvârșită, coincid cu semnele componenței altei infracțiuni. Cu alte cuvinte, caracterizarea compactă a apartenenței la subgrupul infracțiunilor săvârșite prin sustragere permite, în cazul construirii unei sau altei componente aparținând de acest subgrup, accentuarea atenției asupra semnelor ei specifice care o disociază de componentele de infracțiuni asemănătoare.

Cel de-al treilea argument se exprimă în dependența relativă a definiției noțiunii de sustragere de modificările repetate ale reglementărilor privind răspunderea pentru sustrageri. De fiecare dată, aceste schimbări legislative reclamă reactualizarea definiției date noțiunii de sustragere.

Spre deosebire de legislațiile altor state (de exemplu, a Federației Ruse), în legislația țării noastre noțiunea de sustragere nu a fost consacrată, este deci un concept pur teoretic. Între timp, în condițiile edificării Statului de Drept, se prezintă ca imperioasă ideea definirii noțiunii legislative a sustragerii.

Formularea precisă a noțiunii de sustragere are o însemnătate de netăgăduit pentru teoria dreptului penal, teoria dreptului contravențional, practica judiciară și cea de urmărire penală.

Importanța teoretică a noțiunii de sustragere constă în aceea că ea permite conturarea întregului cerc de fapte ce constituie sustrageri. De asemenea, definirea adecvată a noțiunii legislative de sustragere ar face posibilă determinarea științific fundamentată a formelor de sustragere.

Importanța practică a noțiunii de sustragere consistă în disocierea, în baza ei, a sustragerii de faptele adiacente. Aceasta mai ales în cazurile în care sustragerea e săvârșită prin noi procedee de luare în posesie

a bunurilor altei persoane, inventate de infractori în condițiile economice actuale, în special în sferile ce țin de privatizare, sistemul bancar, activitățile comerciale externe etc., sfere care au o acoperire insuficientă în sistemul legislativ.

Necesitatea elaborării unei noțiuni corecte de sustragere, care ar cuprinde toate semnele caracteristice acesteia, este dictată de diversitatea definițiilor formulate de către savanții în domeniul dreptului penal, definiții care constituie un fundament științific semnificativ la determinarea formelor acestei fapte socialmente periculoase.

Analiza sintetică comparativă a unor definiții date noțiunii de sustragere, analiză efectuată în baza metodei logice de cercetare, ilustrează destul de concludent: a) diversitatea definițiilor, diferite după conținut și volum; b) lipsa definițiilor coincidente; c) numărul relativ mare de semne ce se conțin în fiecare din definițiile supuse analizei; d) numărul variat de semne incluse în definiții; e) conținutul diferit, pe care autorii îl conferă unor semne analoge; f) evoluția complexă a definițiilor noțiunii de sustragere, în ultimul timp fiind exprimată tendința de creștere a numărului de semne cuprinse în definiții.

Starea de lucruri reliefată a condiționat necesitatea elaborării definiției noțiunii de sustragere ce ar conține semnele care, pe de o parte, ar exprima cu maximă precizie esența oricărei sustrageri, iar, pe de altă parte, ar delimita-o de faptele adiacente.

Considerăm că prin *sustragere* se înțelege *luarea ilegală și gratuită a bunurilor mobile din posesia altuia, care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia, săvârșită în scop de cupiditate*.

Această definiție doctrinară a noțiunii de sustragere cuprinde următoarele șapte semne constitutive, care au un caracter necesar și suficient: 1) „luarea”; 2) „din posesia altuia”; 3) „a bunurilor mobile”; 4) „ilegală”; 5) „gratuită”; 6) „care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia”; 7) „săvârșită în scop de cupiditate”.

Semnele nominalizate sunt obligatorii pentru oricare din infracțiunile contra patrimoniului, săvârșită prin sustragere (adică pentru infracțiunile prevăzute la art.186-188, 190-192 CP RM). Absența oricăruia din aceste semne ne permite să percepem cele comise deja nu în calitate de sustragere, ci ca alt gen de infracțiune, sau, în genere, ca faptă care nu are relevanță penală.

Considerăm binevenită examinarea semnelor constitutive ale noțiunii de sustragere în cadrul analizei elementelor componente generice a infracțiunii de sustragere, componentă ce formează un sistem integral.

Abordând problema obiectului infracțiunilor săvârșite prin sustragere, menționăm că la toate aceste infracțiuni *obiectul juridic comun* îl constituie relațiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile.

Desfășurarea normală a relațiilor sociale interesând existența, dezvoltarea și consolidarea patrimoniului impune respectarea posesiei asupra bunurilor, adică a poziției de fapt în care se află, din punctul de vedere al păstrării și al destinației lor, bunurile ce aparțin de sfera patrimonială a victimei.

În înțelesul curent și obișnuit al cuvântului, posedăm un bun atunci când îl avem în stăpânire [1]. Astfel, în conformitate cu alin.(1) art.303 din Codul civil, posesia se dobândește prin exercitarea voită a stăpânirii de fapt a bunului.

Așadar, posesia este nu o stare de drept, ci o stare de fapt. Ea este puterea materială exercitată de posesor asupra bunului, creând posesorului oportunități de a avea o conduită ca și cum el ar fi titularul veritabil al dreptului real, căruia „îi corespunde în mod normal puterea de fapt exercitată prin acte materiale și acte juridice” [2].

De obiectul juridic comun al infracțiunilor săvârșite prin sustragere se ține seama atât la stabilirea gradului de pericol social generic, cât și la determinarea gradului de pericol social concret al faptelor care aparțin acestui subgrup al infracțiunilor contra patrimoniului. Cercetarea obiectului infracțiunilor săvârșite prin sustragere nu poate fi limitată la obiectul juridic comun.

Obiectul material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere îl constituie bunurile care au o existență materială, care sunt create prin munca omului și care dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri mobile și străine pentru făptuitor.

Astfel, în primul rând, bunurile, care reprezintă obiectul material al infracțiunilor examinate, trebuie să aibă o existență materială. În acest registru, A.I. Ciuprov menționează că respectivele bunuri „trebuie să fie tangibile, adică să poată fi percepute vizual sau tactil” [3]. Nu au o existență materială următoarele entități corporale: 1) bunurile intelectuale (în sensul prevederii de la alin.(1) art.9 din Constituție). „Sustragerea” unor asemenea bunuri poate fi calificată în baza art.185¹ sau 185² CP RM ori a art.96, 97, 99-103 din Codul contravențional; 2) energia, chiar având o valoare materială. De exemplu, însușirea energiei electrice sau a energiei termice atrage răspunderea în baza art.194 CP RM sau a art.164 din Codul contravențional; 3) informațiile (de exemplu, se aplică: art.260² CP RM – în ipoteza dobândirii datelor informatice cu acces limitat,

dacă aceste acțiuni au cauzat daune în proporții mari; art.338 CP RM – în cazul sustragerii de informații ce constituie secret de stat în scopul transmiterii lor unui stat străin, unei organizații străine sau agenturii lor); 4) serviciile. „Sustragerea” serviciilor poate fi calificată în conformitate cu art.196 CP RM, cu art.106, alin.(6) art.180, art.252 din Codul contravențional etc.

În al doilea rând, în calitatea lor de obiect material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere, bunurile se caracterizează printr-un ansamblu de aspecte de natură socială, economică, fizică și juridică.

Sub *aspect social*, obiectul material al sustragerii este constituit din bunurile în a căror creare este investită munca omului, prin care bunurile sunt detașate de starea lor naturală. Aspectul examinat este important mai ales în planul delimitării infracțiunilor contra patrimoniului, săvârșite prin sustragere, de unele infracțiuni ecologice (de exemplu, de infracțiunile prevăzute la art.231, 233 sau 234 CP RM).

În general, aplicarea muncii umane constituie o condiție pentru trecerea entităților materiale din categoria de produse ale naturii în categoria de valori material-marfare create prin munca omului. Totuși, nu trebuie absolutizată teza, conform căreia produsele naturii se desprind din starea lor naturală doar materializând în sine o anumită măsură a muncii umane. Cauza constă în aceea că, la ora actuală, majoritatea componentelor materiale ale mediului înconjurător sunt legate, într-un fel sau altul, de activitatea prealabilă de investire a muncii umane. Cu alte cuvinte, aceste componente sunt trecute prin „filtrul” muncii anterioare a omului (de exemplu, sub formă de lucrări de regenerare a pădurilor, de strămutare a animalelor sălbatice etc.).

Dacă însă componentele indicate, care materializează în sine munca omului (fâșiile forestiere artificiale, animalele sălbatice strămutate etc.), ulterior există în condiții naturale (firești, neartificiale), atunci aceste componente nu vor putea forma obiectul material al sustragerii. Aceasta deoarece scopul lucrărilor de regenerare, de strămutare etc. constă nu în a introduce aceste componente în circuitul marfar, ci în a restabili sau a păstra echilibrul ecologic, favorabil vieții și activității omului. Prin urmare, infracțiunile care au ca obiect material asemenea componente aduc atingere, în ultimă instanță, nu relațiilor sociale cu privire la patrimoniu, ci relațiilor sociale cu privire la integritatea mediului înconjurător, deci constituie infracțiuni ecologice.

Dimpotrivă, este posibilă situația când: 1) produsele naturii sunt detașate de starea lor naturală datorită muncii aplicate; 2) produsele naturii își păstrează legătura cu mediul natural, dar sunt incluse în procesul de producție.

În această situație, cele comise sunt calificate ca sustragere, dacă se exprimă, de exemplu, în: acțiunile de prindere a peștelui sau de capturare a animalelor, crescute de întreprinderi specializate în încăperi sau locuri special construite sau adaptate; acțiunile de luare în posesie a roadei crescute, dar care nu a fost culeasă; acțiunile de luare în posesie a copacilor care au fost tăiați și pregătiți pentru stivuire, comercializare sau transportare etc.

În concluzie, este necesar a specifica că, pentru a delimita obiectul material al infracțiunilor contra patrimoniului, săvârșite prin sustragere, de obiectul material al infracțiunilor ecologice prevăzute la art.231, 233 sau 234 CP RM, este nevoie de a stabili scopul aplicării muncii umane asupra componentelor materiale ale mediului înconjurător (a nu se confunda cu scopul urmărit de către făptuitor la săvârșirea sustragerii). Dacă acest scop a constat în a restabili sau a păstra situația ecologică favorabilă pentru viața și activitatea omului, atunci cele săvârșite formează una din faptele incriminate la art.231, 233 sau 234 CP RM. Din contra, dacă scopul în care s-a aplicat munca umană asupra componentelor materiale ale mediului înconjurător s-a exprimat în a include componentele date în circuitul marfar, în procesul de producție, atunci cele comise se califică potrivit normelor corespunzătoare cuprinse în Capitolul VI din Partea Specială a Codului penal. La această din urmă ipoteză se referă următoarea speță: *V.V. a fost condamnat în baza art.27 și lit.b) și d) alin.(2) art.186 CP RM. În fapt, la 04.09.2010, între orele 05.00 și 06.00, acesta a intrat în iazul arendat de către Ș.I., aflat în preajma satului Zaim, raionul Căușeni. Intenția lui V.V. a fost de a scoate peștele din plasele de pescuit, pe care le-a instalat anterior fără consimțământul lui Ș.I. În acel moment V.V. a fost surprins de către Ș.I. Observându-l, V.V. a ieșit pe mal și s-a retras în grabă de la locul faptei [4].*

Sub *aspect economic*, bunurile care formează obiectul material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere trebuie să aibă o valoare materială (economică) și un cost determinat.

Prezența valorii materiale (economice) constă în aceea că în calitate de bunuri apar valorile material-marfare, precum și alte valori care au cost și expresia bănească a acestuia – preț. Costul exprimă valoarea obiectivă a bunului, utilitatea socială a acestuia. Dacă bunul comportă doar o valoare subiectivă, sentimentală, având o utilitate individuală, el nu va putea forma obiectul material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere

(de exemplu, o poză a unei cunoștințe, un fragment de hârtie cu însemnările persoanei etc.). Aceasta deoarce un astfel de bun nu va putea fi evaluat în bani. Or, pentru a fi considerat parte a sferei patrimoniale a unei persoane, bunul trebuie să poată fi evaluat în bani, cerință ce se desprinde chiar din definiția noțiunii de patrimoniu dată în art.284 din Codul civil.

Totuși, există bunuri care, pe lângă o utilitate individuală, au și o utilitate socială: pozele unor celebrități (mai ales cu autografele acestora); jurnalele intime ale acestora; scrisorile lor etc. Evident, asemenea bunuri, constituind exponate muzeale, piese de arhivă, obiecte de vânzare-cumpărare sau de licitație etc., trebuie recunoscute ca obiect material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere.

Sub *aspect fizic*, bunurile, privite ca obiect material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere, trebuie să fie bunuri mobile. Reprezentând unul dintre semnele constitutive ale noțiunii de sustragere, calitatea de bun mobil permite delimitarea infracțiunilor săvârșite prin sustragere de infracțiunea prevăzută la art.193 CP RM și, uneori, de infracțiunea specificată la art.196 CP RM.

Pentru calificare, nu este relevant dacă bunurile sunt mobile 1) prin natura lor sau 2) prin anticipație. Prin natura lor sunt bunuri mobile entitățile care se pot transporta dintr-un loc în altul fie prin forța proprie (de exemplu, animalele), fie prin utilizarea energiei exterioare (de exemplu, lucrurile neînsuflețite). Sunt bunuri mobile prin anticipație acele entități care, deși inițial sunt imobile, ulterior devin mobile¹, ținând seama de calitatea lor viitoare, care este determinată sub aspectul valorificării lor economice. Aducem un exemplu din practica judiciară, când obiectul material al sustragerii îl reprezintă un bun mobil prin anticipație: *B.A. a fost condamnat în baza lit.d) alin.(2) art.186 CP RM. În fapt, în una din zilele lunii februarie 2012 acesta a profitat de faptul că vecinul lui – S.C. – nu locuia la acel moment în casa proprie din satul Onițcani, raionul Criuleni. Având acces liber în ograda casei lui S.C., făptuitorul a pătruns în ea, de unde a tăiat un arbore, pe care l-a sustras. În rezultat, S.C. a suferit o daună materială în mărime de aproximativ 1325 lei* [5].

Limitarea obiectelor materiale ale sustragerii la bunurile mobile are ca explicație faptul că sustragerea este înțeleasă tradițional ca deplasare a bunurilor în spațiu de pe o locație permanentă sau provizorie, în rezultatul căreia făptuitorul devine stăpânul *de facto* al acestor bunuri, iar posesorul precedent încetează a le mai stăpâni [6].

În contrast, un bun imobil nu poate constitui obiectul material al sustragerii. De altfel, cu privire la un asemenea bun realizarea acțiunii de luare e de neconceput: nu poți lua ceva ce este imutabil prin definiție. Pentru bunurile imobile prezintă importanță nu doar legătura lor solidă de sol, dar și destinația lor funcțională, care nu poate fi realizată în lipsa unei asemenea legături. Multe din bunurile imobile sunt, în același timp, bunuri indivizibile. De aceea, oricare atingere având natura sustragerii, săvârșită prin influențarea asupra acestor bunuri, ar însemna fie anularea, ca rezultat al divizării lor, a destinației economice pe care o aveau, fie, cel puțin, o depreciere considerabilă.

Anumite rezerve pot să apară în legătură cu puțința bunurilor imobile prin destinație de a forma obiectul material al sustragerii. În literatura de specialitate, prin „bunuri imobile prin destinație” se înțelege: 1) bunurile destinate ca accesorii pentru serviciul sau exploatarea unui imobil, deși prin natura lor sunt mobile; 2) obiectele așezate pe fond „*in perpetuu*” [7]. Astfel, potrivit alin.(3) art.288 din Codul civil, rămân bunuri imobile materialele separate în mod provizoriu de un teren, pentru a fi reîntrebuințate, atât timp cât sunt păstrate în aceeași formă, precum și părțile integrante ale unui bun imobil, care sunt detașate provizoriu de acesta, dacă sunt destinate reamplasării. Prin aceeași normă se prevede că materialele aduse pentru a fi întrebuințate în locul celor vechi devin bunuri imobile.

Așadar, pot oare imobilele prin destinație să formeze obiectul material al sustragerii?

Pentru a putea răspunde la această întrebare, trebuie mai întâi să specificăm că imobilele prin destinație sunt bunuri accesorii în raport cu restul complexului imobiliar (bunuri principale), pentru a cărui serviciu sau exploatare sunt destinate. În alte cazuri, imobilele prin destinație sunt prinse cu ciment, gips, var sau nu pot fi scoase fără a deteriora imobilul prin natură, căruia îi sunt atașate.

Totuși, în cazuri mai rare, așa cum rezultă din prevederile alin.(3) art.288 din Codul civil, imobilele prin destinație pot fi separate sau detașate în mod provizoriu de imobilul prin natură. Și aici e firească întrebarea: pe parcursul acestui interval de timp – al separării sau detașării sale provizorii – imobilul prin destinație poate fi oare sustras?

¹ În context, când spunem „ulterior”, avem în vedere momentul comiterii sustragerii.

Chiar dacă imobilele prin destinație sunt desprinse de restul complexului imobiliar, aceasta va reprezenta o măsură provizorie și, ceea ce este mai important, detașarea va fi efectuată cu un scop bine precizat: de reîntrebuințare sau de reamplasare. Or, scopul făptuitorului care comite sustragerea este cu totul altul. De aceea, prin acțiunea de sustragere făptuitorul deturneză scopul separării sau detașării bunului respectiv. Din acel moment și până la recuperarea bunului, pentru a fi reîntrebuințat sau reamplasat, bunul își pierde calitatea de imobil prin destinație, devenind, prin natura sa, bun mobil.

În concluzie, nici bunurile imobile prin destinație nu pot forma obiectul material al sustragerii.

Dacă un bun imobil nu poate fi sustras, în schimb părțile dintr-un asemenea bun, devenite mobile prin detașare, pot constitui obiectul material al sustragerii. De exemplu, dacă o casă nu poate fi sustrasă, în schimb pot fi sustrate ușile, ferestrele acesteia etc. Dacă prin detașarea părților dintr-un imobil s-a provocat și distrugerea sau deteriorarea imobilului respectiv, alături de fapta de sustragere poate subzista și fapta prevăzută la art.197 CP RM sau la art.104 din Codul contravențional.

Sub *aspect juridic*, bunurile, privite ca obiect material al infracțiunilor săvârșite prin sustragere, trebuie să fie străine pentru făptuitor. În alți termeni, evocând unul dintre semnele constitutive ale noțiunii de sustragere, bunul trebuie să se afle, înainte de sustragere, în posesia victimei¹. Amintim că fapta va fi calificată ca sustragere atât în cazul în care bunurile au fost luate de la proprietar sau de la posesorul legitim, cât și în cazul în care ele au fost luate de la un posesor nelegitim, de exemplu de la persoana care a sustras anterior aceste bunuri. Pentru calificare nu contează dacă bunurile, sustrate de la posesorul lor de fapt, au fost dobândite de el legitim sau nelegitim, nici dacă dorința acestuia de a dispune de ele corespundea normelor juridice și etice. În același timp, dacă făptuitorul ia bunurile de la posesorul nelegitim, pentru a le transmite proprietarului sau posesorului legitim, fapta nu poate forma sustragerea. Aceasta deoarece are loc nu o înstrăinare a bunurilor, ci o revenire a acestora în sfera patrimonială a victimei.

La fel, „sustragerea” propriului bun nu aduce atingere relațiilor sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile. Revendicarea, prin metode ilegale, a propriului bun (de exemplu, revendicarea de către proprietar a bunului aflat la o altă persoană care este posesorul lui legitim) sau a bunului, asupra căruia făptuitorul admite că ar avea drepturi, trebuie calificată în conformitate cu art.352 CP RM sau cu art.335 din Codul contravențional. În ipoteza unei înscenări, fapta poate fi calificată în baza art.26 și art.190 CP RM (dacă a existat intenția făptuitorului de a obține compensarea pentru bunul, chipurile, dispărut). În această din urmă ipoteză, bunul aparținând făptuitorului îndeplinește rolul de mijloc de săvârșire a infracțiunii de sustragere.

În contextul analizei obiectului material al sustragerii, pentru a stabili dacă bunurile sunt sau nu străine pentru făptuitor, este necesar a determina momentul de dobândire a dreptului de proprietate asupra bunurilor. Astfel, de exemplu, luarea din posesia victimei a unui obiect pe care anterior făptuitorul i-l dăruise constituie sustragere. Or, potrivit alin.(1) art.321 din Codul civil, „dreptul de proprietate este transmis dobânditorului în momentul predării bunului mobil, dacă legea sau contractul nu prevede altfel”. În cazul contractului de donație, legea nu prevede altfel. Or, în conformitate cu alin.(1) art.828 din Codul civil, „contractul de donație se consideră încheiat în momentul transmiterii bunului”. Cu alte cuvinte, odată trecut în patrimoniul donatarului, bunul donat devine străin pentru donator. Deci, acest bun poate forma obiectul material al sustragerii atunci când, după încheierea contractului de donație, donatorul evoluează ca făptuitor al sustragerii, iar donatarul devine victimă a acestei fapte.

În legătură cu examinarea aspectului juridic ce caracterizează obiectul material al sustragerii, poate să apară întrebarea dacă bunurile, care se află în proprietate comună, sunt străine pentru cel care le sustrage. Considerăm că sustragere în acest caz poate fi atestată numai atunci când proprietatea comună este în devălmășie². Atunci însă când coproprietarul ia bunurile care constituie cota-parte a lui, separată material de bunurile celuilalt coproprietar, nu putem vorbi în niciun caz despre sustragere.

¹ Sub acest aspect, este justă afirmația lui V.V. Veclenko: „Străine sunt acele bunuri care nu aparțin făptuitorului și de care făptuitorul nu este în drept să dispună”.

* В.В. Векленко. *Квалификация хищений*. Омск: Омская Академия МВД России, 2001, p.78.

² Conform alin.(2) și (3) art.25 din Codul familiei al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 26.10.2000*, proprietatea în devălmășie poate fi împărțită în baza acordului dintre soți. În caz de neînțelegere, determinarea cotei-părți a fiecărui soț în proprietatea în devălmășie, precum și împărțirea acesteia în natură, se face pe cale judecătorească.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.47-48.

Reiese că, de unul singur, unul dintre soți nu poate împărți proprietatea în devălmășie. Având ca premisă un asemenea partaj, luarea bunurilor va constitui sustragere (sau, eventual, samavolnicie).

De exemplu, în conformitate cu art.20-22 din Codul familiei, bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei aparțin ambilor cu drept de proprietate în devălmășie. Soții, de comun acord, posedă, folosesc și dispun de bunurile comune. Bunurile care au aparținut fiecăruia dintre soți până la încheierea căsătoriei și bunurile primite în dar, obținute prin moștenire sau în baza altor convenții gratuite de către unul dintre soți în timpul căsătoriei, sunt proprietate personală a fiecăruia dintre soți. Lucrurile de uz personal (îmbrăcămintea, încălțăminte și alte obiecte), cu excepția bijuteriilor de preț și a altor obiecte de lux, sunt proprietate personală a soțului care le folosește, indiferent de timpul și modul de dobândire.

Deci, în contextul regimului legal al bunurilor aparținând soților, putem constata că, de exemplu, bijuteriile de preț și alte obiecte de lux pot constitui obiectul material al sustragerii. Dacă unul dintre soți evoluează în rolul de făptuitor, iar celălalt, respectiv, în rolul de victimă, iar acordul comun de posesie, folosință și dispunere lipsește, bunurile sustrase sunt străine pentru cel care le sustrage.

Încheind analiza obiectului material al sustragerii, menționăm că, în unele cazuri, datorită calității speciale a bunurilor care reprezintă acest obiect, se va aplica nu art.186-188, 190-192 CP RM, dar o normă penală concurentă:

– lit.a) alin.(1) art.137¹ (în situația săvârșirii, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a însușirii sau confiscării de bunuri ale părții inamice, cu încălcarea dreptului internațional și fără ca aceasta să fie justificată de necesitățile militare);

– lit.b) alin.(1) art.137¹ (în cazul săvârșirii, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a jefuirii unei localități, inclusiv a celei luate cu asalt);

– alin.(3) art.137¹ (în ipoteza jefuirii pe câmpul de luptă a morților sau a răniților săvârșite în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional);

– lit.a) alin.(1) art.165 (în situația confiscării documentelor, dacă aceasta însoțește recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor, țesuturilor și/sau celulelor, precum și de folosire a femeii în calitate de mamă-surogat);

– lit.c) alin.(3) art.180¹ (în cazul sustragerii materialelor sau echipamentului jurnalistului în scopul împiedicării activității jurnalistice, dacă aceasta însoțește fie împiedicarea intenționată a activității mass-media sau a jurnalistului, fie intimidarea mass-media sau a jurnalistului pentru critică);

– art.181 (în ipoteza sustragerii urnelor de vot sau a documentelor electorale);

– art.194 (în situația însușirii gazelor naturale);

– art.217⁴ (în cazul sustragerii substanțelor narcotice sau psihotrope);

– art.222 (în ipoteza însușirii obiectelor ce se află în mormânt sau pe el);

– art.251 (în situația însușirii bunurilor, sechestrate sau confiscate, săvârșite de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor);

– art.290 (în cazul sustragerii armelor de foc (cu excepția armei de vânatoare cu țevă lîsă) sau a munițiilor);

– art.295 (în ipoteza sustragerii materialului sau a dispozitivului radioactiv ori a instalației nucleare);

– alin.(1) art.360 (în situația sustragerii documentelor, imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor aparținând întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare, dacă această faptă a fost săvârșită din interes material sau din alte motive josnice);

– alin.(2) art.360 CP RM (în cazul sustragerii buletinelor de identitate sau a altor documente importante ale persoanelor fizice, cu intenția de a limita libertatea persoanei, inclusiv libertatea de circulație, sau de a o lipsi de aceasta)¹.

De asemenea, în astfel de cazuri, pot fi aplicate unele norme din Codul contravențional:

– art.290 (în cazul însușirii unui venit, în ipoteza în care aceasta însoțește desfășurarea activității bancare (efectuarea de operațiuni bancare) fără înregistrare sau fără licență (autorizație), dacă licența (autorizația) este obligatorie, ori cu încălcarea condițiilor de licențiere);

– alin.(1) art.293² (în situația însușirii unui venit, în cazul în care aceasta însoțește desfășurarea activității de prestare a serviciilor de plată și/sau de emitere a monedei electronice fără înregistrare sau fără licență, dacă licența este obligatorie, ori cu încălcarea condițiilor de licențiere);

¹ Mai menționăm că art.158 CP RM se aplică în cazul sustragerii de organe umane, părți ale acestora, țesuturi sau celule umane.

– alin.(7) art.295 (în ipoteza sustragerii documentelor contabile până la expirarea termenului de păstrare a lor, conform regulilor stabilite de Organul de Stat pentru Supravegherea și Administrarea Fondului Arhivistic al Republicii Moldova)¹.

În ipoteza în care sunt sustrate bunuri oarecare alături de bunuri având oricare dintre calitățile speciale enunțate mai sus, fie vom fi în prezența unui concurs de infracțiuni, fie infracțiunea de sustragere va subzista alături de faptele prevăzute la art.290, alin.(1) art.293² sau la alin.(7) art.295 din Codul contravențional. Din acest punct de vedere, este completă soluția de calificare în următoarea speță: *G.I. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunilor prevăzute la lit.c) și f) alin.(2) art.187 și la alin.(2) art.360 CP RM. În fapt, la 08.08.2010, aproximativ la ora 14.00, acesta se afla în casa lui de pe str. Aurel David, or. Drochia. Urmărind scopul de a limita libertatea de circulație a lui S.G., G.I. a aplicat asupra acesteia violență nepericuloasă pentru viață sau sănătate, și, în mod deschis, a sustras din geanta ce-i aparținea pașaportul ei de cetățean al Republicii Moldova și pașaportul ei de cetățean al Federației Ruse. În aceleași împrejurări, făptuitorul a sustras 16100 lei și 890 euro* [8].

Latura obiectivă a infracțiunilor săvârșite prin sustragere are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea de luare ilegală și gratuită; 2) urmările prejudiciabile sub formă de prejudiciu patrimonial efectiv; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Așa cum se va putea vedea *infra*, acțiunea de luare este alcătuită din două acte succesive: 1) deposedarea (adică, scoaterea bunului din stăpânirea victimei) reprezintă actul extintiv; 2) imponderea (adică, trecerea bunului în stăpânirea făptuitorului) constituie actul achizitiv.

În acest fel, optând pentru termenul „luare”, în vederea desemnării acțiunii prin care se săvârșește sustragerea, am ajuns la concluzia că tocmai acesta caracterizează cel mai deplin și corect toate formele posibile ale sustragerii. Considerentele în sprijinul acestei afirmații sunt următoarele: 1) acest termen indică asupra faptului că, până la săvârșirea acțiunii prejudiciabile, bunul se găsea în posesia altuia; 2) prin conținutul său semantic, acest termen mărturisește despre inevitabilitatea prejudiciului efectiv ca urmare a sustragerii săvârșite; 3) indicând mecanismul de atingere a obiectului juridic comun al infracțiunii săvârșite prin sustragere, acest termen reflectă cel mai exact însuși procesul de influențare nemijlocită infracțională din exterior asupra bunului străin, privit ca obiect material al sustragerii; 4) termenul dat determină cel mai reușit momentul de consumare a sustragerii.

Prin prisma celor menționate mai sus, este oportun să examinăm termenul „luare”, care desemnează unul dintre semnele constitutive ale noțiunii de sustragere. Vom efectua această analiză prin prisma celei mai elaborate definiții a noțiunii de sustragere care se conține în nota 1 la art.158 din Codul penal al Federației Ruse [9]: „În articolele prezentului Cod prin sustragere se înțelege luarea și (sau) trecerea ilegală și gratuită a bunurilor străine în folosul făptuitorului sau al persoanelor terțe, prin care s-a cauzat prejudiciu proprietarului sau altui posesor al acestor bunuri, săvârșite în scop de cupiditate”.

Observăm din această definiție că acțiunea prejudiciabilă este descrisă ca „luarea și (sau) trecerea bunurilor străine în folosul făptuitorului sau al persoanelor terțe”.

Din această formulare se poate deduce că fapta prejudiciabilă din contextul sustragerii poate fi caracterizată prin trei acțiuni posibile:

- a) luarea bunurilor străine;
- b) trecerea bunurilor străine în folosul făptuitorului sau al unor terțe persoane;
- c) luarea bunurilor străine și trecerea lor în folosul făptuitorului sau al unor terțe persoane.

În doctrina penală rusă este răspândit punctul de vedere, conform căruia termenul „luare”, alături de termenul „trecere”, desemnează acțiunea prejudiciabilă în cazul furtului, jafului, escrocheriei; numai termenul „trecere” desemnează acțiunea prejudiciabilă în ipoteza delapidării averii străine și al escrocheriei [10]. Cu alte cuvinte, de una singură, acțiunea de luare nu este concepută de acești autori în raport cu nicio infracțiune săvârșită prin sustragere.

Drept urmare, urmează să stabilim: care sunt motivele reticenței unor autori vizavi de termenul „luare” folosit la caracterizarea noțiunii de sustragere?

În acest sens, menționăm că în Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a URSS, nr.4 din 11.07.1972, „Cu privire la practica judiciară în cauzele cu privire la sustragerea averii de stat și obștești” [11] se explica:

¹ Mai consemnăm că alin.(1) art.79 din Codul contravențional se aplică în ipoteza sustragerii sângelui sau a derivatelor de sânge.

trecerea ilegală gratuită a averii de stat sau obștești în proprietatea făptuitorului ori în proprietatea altor persoane trebuie recunoscută ca sustragere.

Potrivit opiniei lui B.A. Kurinov, pe care o susținem, o caracterizare atât de unilaterală a laturii obiective a sustragerii își are originea în textul Ucazului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 04.06.1947 „Cu privire la răspunderea penală pentru sustragerea averii de stat și obștești” [12]. În cadrul acestui act normativ era prezentată o listă exemplificativă a infracțiunilor săvârșite prin sustragere („furtul, însușirea, delapidarea sau altă sustragere”). De asemenea, potrivit acestuia, oricare trecere ilegală a bunurilor (chiar și a celor găsite) în folosul făptuitorului era recunoscută ca sustragere [13].

După acest excurs istoric, să trecem la examinarea punctelor de vedere ale autorilor care au manifestat reticență față de utilizarea termenului „luare” la caracterizarea acțiunii prejudiciabile din cadrul sustragerii. De exemplu, G.A. Kriher invocă două considerente care, în opinia lui, denotă inadmisibilitatea unei atare abordări: *primo* – „în practica judiciară, acest termen este întotdeauna legat de caracterizarea numai a acelor infracțiuni săvârșite prin sustragere, care presupun deplasarea bunurilor din posesia străină (de exemplu, furtul și jaful)” [14]; *secundo* – „termenul „luare” nu reflectă acea împrejurare importantă, datorită căreia în cazul sustragerii este necesar ca bunurile să fie nu simplamente luate, ci să intre în posesia de fapt ilegală a unei anumite persoane, care obține în rezultat posibilitatea de a dispune de acele bunuri ca de ale sale proprii” [15].

Un alt autor – S.A. Tararuhin – prezintă un alt argument. În special, el menționează că acest termen este inaplicabil în raport cu fapta de delapidare, întrucât în aceste cazuri „bunurile se află în posesia legală a făptuitorului și, prin urmare, aici nu poate fi vorba de luare” [16].

Însă, [*sic!*], referindu-se în continuare la fapta de însușire¹, S.A. Tararuhin menționează că „sustragerea se exprimă în fapta activă a celui care însușește bunurile, din moment ce până „a le reține”, „a nu le restitui” infractorul le ia (sublinierea ne aparține – *n.a.*), ridicându-le din sfera patrimonială a altuia” [17]. În aceeași ordine de idei, G.A. Kriher opinează că, pe lângă nerestituirea bunurilor la scadență, pentru delapidare mai este specific că făptuitorul intră în posesia ilegală a acestor bunuri [18]. Totuși, această constatare a autorului citat nu-l împiedică să afirme că, în cazul comiterii sustragerii în forma de delapidare, acțiunile făptuitorului „nu sunt legate de luarea bunurilor din posesie străină. În această situație făptuitorul mai întâi posedă bunurile în mod legal, după care, luând rezoluția de a le reține, începe să le posede ilegal. Momentul de schimbare a caracterului posesiei reprezintă esențialmente nu altceva decât intrarea infracțională în posesia bunurilor, care anterior s-au aflat în posesia legală a făptuitorului” [19]. În acest fel, spre deosebire de S.A. Tararuhin care a recunoscut, *de facto*, că și în cazul delapidării trebuie să aibă loc luarea bunurilor, G.A. Kriher nu a explicat în ce mod posesia legală se transformă în posesie ilegală.

Este clar însă, că o simplă „luare a rezoluției” de către făptuitor, care nu este întruchipată într-o acțiune anumită, nu este suficientă pentru a schimba caracterul social al posesiei. Ce-i drept, G.A. Kriher a recunoscut totuși că, în toate cazurile de sustragere, făptuitorul „intră infracțional în posesia bunurilor, adică, extrăgând aceste bunuri din fondurile altuia, devine stăpânul *de facto* al lor...” [20]. Dar, în legătură cu aceasta, necesită a fi constatat faptul că termenul „extragere” nu este decât un sinonim al termenului „luare”.

În linii generale, principala obiecție a criticilor utilizării absolute a termenului „luare” la desemnarea acțiunii prejudiciabile din cadrul sustragerii se reduce la următoarele: „Dacă nu ar exista rezerva privind posibilitatea „trecerii” fără „luare”, singurul termen rămas „luare” ar trebui interpretat extensiv în raport cu o asemenea formă de sustragere ca delapidarea” [21].

Referindu-ne la esența noțiunii de luare, trebuie să consemnăm că pentru a se încălca starea de apartenență a anumitor bunuri ale posesorului, acesta trebuie lipsit de posibilitatea socială de a-și exercita puterea asupra acestor bunuri. Aceasta se atestă atunci când bunurile sunt despărțite fizic de către făptuitor de cealaltă masă patrimonială. În cazul sustragerilor, ca metodă de realizare a unei astfel de despărțiri poate evolua luarea. Dar oare în cazul delapidării făptuitorul operează nu prin intermediul luării?

Raportându-ne la formele concrete de deplasare ilicită a bunurilor de la posesor către făptuitor, observăm că în unele cazuri ea se realizează pe calea uzurpării fizice rudimentare a bunurilor altuia. Însă, astfel de cazuri

¹ Amintim că, în trecut, delapidarea și însușirea reprezentau forme distincte de sustragere. De exemplu, art.123 din Codul penal al Republicii Moldova din 1961* stabilea răspunderea pentru însușirea sau delapidarea avutului proprietarului, încredințat celui vinovat sau care se află în administrarea lui, precum și pentru sustragerea avutului proprietarului de către o persoană oficială (împuțernicită) prin abuz de serviciu.

* Veștile Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, 1961, nr.10.

nu epuizează întreaga natură a sustragerii. De aceea, nu putem agree poziția exprimată de S.V. Sklearov, conform căreia luarea reprezintă numai „deplasarea bunurilor în spațiu” [22]. În actualele condiții, nu mai putem opera exclusiv cu un astfel de criteriu spațial.

Nu este deloc surprinzător că autorul, căruia îi aparține cea din urmă opinie citată, comite aceeași eroare pe care a făcut-o S.A. Tararuhin, afirmând: „În cazul delapidării, făptuitorul este în același timp și infractorul care săvârșește sustragerea, și posesorul legal al bunurilor împotriva căruia se comite această sustragere” [23].

În cazul delapidării, făptuitorul este persoana căreia bunurile i-au fost încredințate în temeiul legii. Însă, ele sunt încredințate pentru executarea unor atribuții strict determinate. Pentru a săvârși sustragerea și a deveni posesor ilegal, făptuitorul ia bunurile din fondurile proprietarului. Luarea se face de la proprietar, nu de la făptuitorul însuși (lucru imposibil), prin aceasta aducându-se atingere poziției bunurilor care aparțin sau interesează patrimoniul unității publice sau private.

În context, nu putem să nu amintim de aserțiunea din cadrul doctrinei penale române, potrivit căreia luarea „se săvârșește fie cu mișcarea și ridicarea bunului din locul unde se află, fie cu lăsarea bunului în același loc, dar, în orice caz, cu încetarea dispoziției posesorului de până atunci asupra bunului și stabilirea dispoziției asupra acestuia” [24].

În această încetare și stabilire, sau în această scoatere a bunului de sub stăpânirea („dispozițiunea”) proprietarului, posesorului sau a detentorului și în trecerea lui sub stăpânirea făptuitorului și constă acțiunea luării. În acest sens, în literatura de specialitate se observă, pe bună dreptate: „... acțiunea sustragerii constă din două acte cu rezultate ce se îmbină: încetarea sau scoaterea din stăpânirea precedentă este actul extinctiv, iar trecerea în noua stăpânire este actul achizitiv; sau, mai scurt, constă din deposedare și imposedare. Deposedării îi urmează imposedarea” [25].

Aceste idei conduc la teza că prin „luare” trebuie înțeleasă nu doar ridicarea bunurilor din locul aflării lor și deplasarea acestora, nici doar extragerea fizică și scoaterea bunurilor din stăpânirea altuia, ci și departajarea juridică a bunurilor care *de facto* se aflau deja în stăpânirea făptuitorului în temeiuri legale.

De exemplu, în cazul delapidării averii străine (art.191 CP RM), această teză poate fi ilustrată prin cazul când administratorul patrimoniului unei unități trece în mod ilicit la pierderi bunurile aflate în administrarea lui. În cazul dat, poziția în spațiu a bunurilor se poate păstra, dar se schimbă atitudinea făptuitorului față de aceste bunuri, care transformă posesia confirmată legalmente într-o stăpânire ilegală. Deși bunurile respective pot să se afle în continuare în același loc, ele nu mai există pentru proprietar, de exemplu, fiind trecute prin act la pierderi, ca și cum distruse din cauza inutilității lor. În acest context, actul de trecere (sau, altfel spus, actul de imposedare), se înfățișează ca parte integrantă a acțiunii de luare. Mai mult, actele de deposedare și de imposedare urmează unul după altul într-un mod care face practic imposibilă disocierea lor.

Din acest punct de vedere, dispare temeiul de a considera că termenul „luare” trebuie interpretat extensiv în raport cu o asemenea formă de sustragere ca delapidarea. De asemenea, dispare necesitatea de a utiliza în definiția noțiunii de sustragere termenul „trecere”. De vreme ce este imposibil a trece bunurile în sfera de stăpânire a făptuitorului, fără a le scoate din sfera de stăpânire a altuia, este suficientă prezența termenului „luare”. Definind noțiunea de luare, nu este necesară precizarea că scoaterea bunului din sfera de stăpânire a victimei trebuie să aibă un caracter fizic. Caracterul – fizic sau juridic – al scoaterii bunului din sfera de stăpânire a victimei nu are nicio importanță pentru recunoașterea celor săvârșite în calitate de luare, deci sustragere. De aceea, infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM fac parte, cu adevărat, din rândul infracțiunilor săvârșite prin sustragere.

În continuarea aceleiași idei, nu putem afirma nici că acțiunea prejudiciabilă în cazul infracțiunilor specificate la art.190 CP RM ar fi reprezentată nu de „luare”, ci de „trecere”. Or, în cazul acestor infracțiuni, nu putem afirma că transmiterea bunurilor către făptuitor are loc prin voința posesorului lor. În dreptul penal, „noțiunea de voință coincide cu cea de consimțământ” [26]. În plus, „un act volitiv este actul, pe care omul îl alege liber în limitele conștiinței sale și ale ambianței concrete” [27]. În conformitate cu art.199 din Codul civil, consimțământul este valabil dacă nu este viciat. Însă, viclenia este tocmai unul din astfel de vicii. Așadar, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.190 CP RM, voința posesorului, care-și remite bunurile către făptuitor, nu este valabilă și nici realizată în mod liber. Pentru a sustrage bunurile prin escrocherie, făptuitorul trebuie mai întâi să intre ilegal în stăpânirea acestor bunuri, fiind vorba, așadar, de acțiunea de luare. Acea circumstanță că luarea, în cazul escrocheriei, are loc cu participarea voinței posesorului bunurilor nu contravine ideii că luarea se realizează totuși de făptuitor. Or, voința posesorului este falsificată prin înșelăciune

sau abuz de încredere, urmărindu-se scopul nu pur și simplu de a-l induce în eroare sau de a abuza de încrederea acordată de el, ci și de a-l determina să participe *volens-nolens* în procesul de luare a bunurilor din propria-i posesie. Incluziunea posesorului în acest proces este dictată de dorința făptuitorului de a atribui luării o tentă de legalitate, de a asigura o „acoperire juridică” actului de transferare a bunurilor din sfera de stăpânire a victimei în sfera sa de stăpânire.

Necesitatea specificării *ilegalității acțiunii de luare*, ca semn constitutiv al noțiunii de sustragere, rezultă din săvârșirea sustragerii pe calea violării iminente a prevederilor legislative ce reglementează regimul posesiei asupra bunurilor și, implicit, din săvârșirea sustragerii numai în formele cerute de normele incriminatoare din cadrul Capitolului VI al Părții Speciale a Codului penal (criteriul obiectiv al ilegalității). De asemenea, necesitatea specificării ilegalității acțiunii de luare, ca semn constitutiv al noțiunii de sustragere, rezultă din lipsa la făptuitor a oricăror drepturi asupra bunurilor luate (criteriul subiectiv al ilegalității). De aici se desprinde că luarea bunurilor, asupra cărora făptuitorul are un drept (de exemplu, luarea în mod arbitrar și prin încălcarea ordinii stabilite a sumei de bani pentru bunul pe care l-a vândut făptuitorul, pentru serviciul pe care l-a prestat făptuitorul sau pentru lucrarea pe care a executat-o făptuitorul), nu este o sustragere, chiar dacă această luare a fost realizată în una din formele cerute la art.186-188, 190-192 CP RM. În prezența unor condiții necesare, o asemenea acțiune poate fi calificată potrivit art.352 CP RM sau art.335 din Codul contravențional.

În calitate de alt semn constitutiv al noțiunii de sustragere, examinat în contextul laturii obiective a sustragerii, trebuie consemnată *gratuitatea luării bunurilor* de către făptuitor. Luarea ilegală, dar echivalentă (integral compensată) a bunurilor altuia nu constituie sustragere, deoarece în acest caz posesorului nu-i este cauzat niciun prejudiciu patrimonial¹. Luarea ilegală, dar echivalentă a bunurilor altuia nu reprezintă o sustragere, întrucât legea penală apără nediferențiat patrimoniul, indiferent de compoziția acestuia; legea penală nu apără părți din patrimoniu. Fapta, care nu presupune un gol patrimonial, nu poate fi calificată ca sustragere.

Gratuitatea luării are loc în acele cazuri în care această luare se realizează fără o despăgubire în bani pe măsură a valorii bunului luat sau fără o acordare a echivalentului sub formă de muncă (ori servicii, lucrări) sau bunuri de aceeași valoare, fie cu despăgubire simbolică ori neadecvată a valorii bunului luat.

De exemplu, primirea mijloacelor bănești pentru munca efectiv prestată, deși în baza unor documente falsificate sau incorect perfectate, nu constituie o sustragere. Aceasta deoarece luarea ilegală nu este legată, în acest caz, de cauzarea unui prejudiciu patrimonial, dacă făptuitorul îl compensează printr-un echivalent sub formă de muncă. În astfel de cazuri, răspunderea poate fi aplicată conform art.361 CP RM (în ipoteza în care se confecționează, se dețin, se vând sau se folosesc documente oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații).

Totodată, dacă remunerarea muncii se face nu doar cu luarea în calcul a cantității și calității muncii prestate, dar mai include diverse sporuri de retribuție (pentru anii serviți, pentru gradul științific etc.), atunci primirea ilegală intenționată a unor asemenea sporuri de către persoanele care nu au dreptul să beneficieze de ele se califică drept sustragere (și anume, conform art.190 CP RM). Însă, în acest caz mărimea sustragerii o va forma nu întreaga sumă a banilor primiți, ci numai acea parte a ei care constituie sporul procentual de retribuție sau diferența dintre salariul obișnuit și cel majorat.

Luarea ilegală va fi considerată gratuită și atunci când compensarea valorii bunurilor luate a avut loc deja după săvârșirea sustragerii, după consumarea acesteia, ca expresie a reparării benevole a pagubei pricinuite sau a înlăturării daunei cauzate. În conformitate cu lit.e) alin.(1) art.76 CP RM, această circumstanță poate atenua răspunderea penală pentru sustragere, dar nicidecum să-l absolvească pe făptuitor de ea.

Pe cale de consecință, despre lipsa gratuității luării, ca absență a semnului constitutiv al noțiunii de sustragere, se poate vorbi în situația acordării compensării corespunzătoare până la consumarea sustragerii, nu însă ulterior acesteia.

Ca parțială, compensarea valorii bunurilor luate trebuie considerată în funcție de mărimea părții în raport cu întregul, ca:

1) lipsă a sustragerii infracționale (operând prevederea de la alin.(2) art.14 CP RM, potrivit căreia nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de Codul penal, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni);

¹ Compensarea integrală a valorii bunurilor altuia nu exclude răspunderea pentru alte fapte decât sustragerea (de exemplu, pentru faptele prevăzute la art.327, 335, 352 sau altele din Codul penal ori art.312, 335 sau altele din Codul contravențional).

2) sustragere în proporții mici¹ din avutul proprietarului (art.105 din Codul contravențional), în situația în care sustragerea presupune comiterea furtului, însușirii, delapidării, abuzului de serviciu sau escrocheriei;

3) sustragere prevăzută la alin.(1) art.186-188, 190 sau la art.192 CP RM (dacă mărimea prejudiciului patrimonial, cauzat de sustragere, va fi cuprinsă între limitele de 25-2500 unități convenționale, însă nu se va atesta cauzarea de daune în proporții considerabile);

4) sustragere săvârșită cu cauzarea de daune în proporții considerabile (lit.d) alin.(2) art.186; lit.f) alin.(2) art.187; lit.f) alin.(2) art.188; lit.c) alin.(2) art.190; lit.c) alin.(2) art.191 CP RM);

4) sustragere săvârșită în proporții mari (alin.(4) art.186; alin.(4) art.187; alin.(4) art.188; alin.(4) art.190; alin.(4) art.191; alin.(3) art.192 CP RM);

5) sustragere săvârșită în proporții deosebit de mari (alin.(5) art.186; alin.(5) art.187; alin.(5) art.188; alin.(5) art.190; alin.(5) art.191; alin.(4) art.192 CP RM).

Pentru a alege corect una din aceste soluții, este necesară analiza tuturor circumstanțelor concrete ale cazului, cu luarea în seamă, când o cere situația, a opiniei victimei, fără însă a absolutiza însemnătatea acestui factor.

În alt context, infracțiunile săvârșite prin sustragere (cu excepția celor prevăzute la art.188 și 192 CP RM²) sunt infracțiuni materiale. Așadar, la calificarea infracțiunilor date este imperioasă stabilirea urmărilor prejudiciabile pe care le provoacă luarea ilegală și gratuită a bunurilor mobile din posesia altuia. În cazul fiecărei infracțiuni săvârșite prin sustragere (cu excepțiile sus-menționate), asupra obiectului material se produc schimbări privind bunul care formează acest obiect, schimbări în poziția de fapt a acestui bun, legate de trecerea lui din sfera patrimonială a victimei în sfera patrimonială a făptuitorului. Expresia juridică, pe planul dreptului civil, a acestor schimbări materiale (gol patrimonial) este *prejudiciul patrimonial* cauzat victimei.

Dar de ce numai prejudiciul patrimonial, nu și cel moral? Răspunzând la această întrebare, menționăm, în primul rând, că, întotdeauna, răspunderea pentru infracțiunile contra patrimoniului, în general, și pentru infracțiunile săvârșite prin sustragere, în special, era și este condiționată de mărimea prejudiciului cauzat. Anume această concepție se desprinde din interpretarea prevederilor art.126 CP RM. De altfel, experimentul eșuat de promovare a tezei conținute în redacția inițială a alin.(2) art.126 CP RM nu vine decât în sprijinul acestei concepții. Iar sensul acestei concepții este următorul: conștiința făptuitorului trebuie să cuprindă în vizorul său toate semnele laturii obiective a infracțiunii; nu-i poți imputa unei persoane ceva care nu era cuprins de conștiința ei la momentul săvârșirii infracțiunii. Or, determinarea mărimii prejudiciului moral, precum și probarea acestuia, întotdeauna a fost dificilă, fapt asupra căruia se atenționează și în doctrina juridico-civilă [28]. În acest plan, ne raliem punctului de vedere exprimat de I.Botezatu: „Previzibilitatea legii penale este regula care trebuie să funcționeze și în această situație (se are în vedere situația stabilirii conținutului urmărilor prejudiciabile în cazul infracțiunilor săvârșite prin sustragere – *n.a.*). Mărimea prejudiciului, cauzat prin infracțiune, trebuie să fie prevăzută de către făptuitor. Prevederea de către făptuitor a urmărilor prejudiciabile este o condiție obligatorie, stabilită expres pentru toate infracțiunile săvârșite cu intenție, la art.17 CP RM. Nu poate satisface această condiție prejudiciul moral. Acest prejudiciu nu poate fi nici obiectiv, nici concret, nici conștientizat de către făptuitor” [29].

În al doilea rând, așa cum rezultă din prevederile art.1398 și art.1422 din Codul civil, reparația prejudiciului moral este posibilă numai în cazurile prevăzute de legislație (de exemplu, în cazul încălcării drepturilor personale nepatrimoniale, cum ar fi în ipoteza atingerii aduse vieții, sănătății, libertății, inviolabilității sexuale și libertății sexuale sau altor valori sociale care privesc persoana). Evident, oricare infracțiune, implicând o încălcare a drepturilor victimei, pricinuieste acesteia cel puțin suferințe de ordin moral, dacă victima este capabilă să conștientizeze că i-au fost încălcate anumite drepturi. Însă, la fel de adevărat este că nu orice infracțiune generează dreptul victimei la reparația prejudiciului moral cauzat prin respectiva infracțiune. În această ordine de idei, sprijinim punctul de vedere exprimat în doctrina juridico-civilă, potrivit căruia „infracțiunile care aduc atingere unor valori sociale ce țin de patrimoniu (de exemplu, furtul, escrocheria etc.), deși în majoritatea cazurilor cauzează victimei suferințe morale, nu atrag apariția la aceasta a dreptului subiectiv de reparație a prejudiciului moral; prin corelație, la făptuitor nu apare obligația de a repara prejudiciul moral cauzat” [30].

¹ În acord cu art.18 din Codului contravențional, se consideră de mici proporții valoarea bunurilor sustrate, care la momentul săvârșirii contravenției nu depășește 25 unități convenționale.

² Dar și în aceste ipoteze putem atesta o excepție de la excepție: sunt materiale infracțiunile specificate la lit.f) alin.(2), alin.(4) și (5) art.188 și la alin.(3) și (4) art.192 CP RM.

Logic, rezultă că prejudiciul moral nu poate fi o componentă a prejudiciului provocat de infracțiunile contra patrimoniului, în general, și a infracțiunilor săvârșite prin sustragere, în special. Excepție constituie cazurile când, în mod adiacent, se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală, sănătatea persoanei (lit.e) alin.(2) art.187, art.188 CP RM). În toate celelalte cazuri, luarea în calcul a prejudiciului moral la calificarea infracțiunii ar echivala cu încălcarea flagrantă a principiului legalității.

În al treilea rând, nu putem face abstracție de legătura indisolubilă care există între urmările prejudiciabile ale infracțiunilor săvârșite prin sustragere și obiectul juridic comun al infracțiunilor date. În cazul sustragerii, faptul că se aduce atingere în mod exclusiv sau în principal relațiilor sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile arată, implicit, că urmările prejudiciabile ale sustragerii sunt de esență patrimonială (nu fizică, morală, logistică sau de altă asemenea natură). Pe cale de consecință, obiectul juridic comun al infracțiunilor săvârșite prin sustragere (alături de obiectul material al acestor infracțiuni) condiționează forma exterioară a urmărilor prejudiciabile. În cazul sustragerii, aceasta înseamnă că masa patrimonială a victimei se reduce în aceeași proporție în care sporește masa patrimonială a făptuitorului. Pentru că bunurile, reprezentând obiectul material al sustragerii, sunt scoase din posesia victimei și trecute în posesia făptuitorului.

În altă ordine de idei, este necesar a menționa că în literatura de specialitate este răspândită poziția, potrivit căreia mărimea prejudiciului patrimonial, cauzat prin infracțiunile săvârșite prin sustragere, corespunde valorii bunurilor sustrate de către făptuitor, adică se exprimă în prejudiciul patrimonial efectiv, nu și în venitul ratat [31]. Această poziție este corectă, deoarece crearea, prin infracțiunile săvârșite prin sustragere, a obstacolelor în calea realizării de către posesorul bunului a facultăților economice de posesie, folosință și dispunere de acel bun exprimă esența prejudiciului cauzat prin numitele infracțiuni. Numai prejudiciul patrimonial efectiv (care se prezintă sub forma valorii, exprimate în bani, a bunului sustras) corespunde acestor cerințe. Pagubele sub forma venitul ratat nu au relevanță la calificarea sustragerii, întrucât „acesta constituie niște beneficii prezumate, care nu se află la momentul săvârșirii sustragerii în posesia reală a victimei și, din această cauză, ele nu pot fi luate din posesia victimei” [32]. În adevăr, este de neconceput să iei ceva care deocamdată nu există în natură.

Referindu-se la o asemenea percepere a conținutului urmărilor prejudiciabile în cazul infracțiunilor săvârșite prin sustragere, I.Botezatu susține, cu drept cuvânt: „Este un efect firesc al respectării regulii previzibilității legii penale. În acest sens, în literatura de specialitate se afirmă: fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului a decis că, atunci când un act este privit ca infracțiune, modul în care judecătorul va defini elementele constitutive ale infracțiunii trebuie să fie previzibil pentru orice persoană sfătuită de un „om de specialitate”” [33]. Venitul ratat nu se poate prevedea la momentul săvârșirii sustragerii, fiind în afara vinovăției infracționale. Deci, s-ar încălca regula previzibilității legii penale, dacă s-ar lua în considerare în procesul de evaluare a urmărilor prejudiciabile ale sustragerii” [34].

În afară de aceasta, trebuie de menționat că gravitatea și caracterul infracțiunilor săvârșite prin sustragere își găsesc realizarea sub forma de ieșire din posesia victimei a unei mase determinate de bunuri ce-i aparțin; valoarea economică a acestei mase de bunuri este condiționată de costul lor, exprimat în bani, la momentul comiterii infracțiunii. Iată de ce, clarificarea cu privire la caracterul efectiv (real) al prejudiciului patrimonial, cauzat de infracțiunile săvârșite prin sustragere, este importantă nu doar pentru elucidarea esenței obiectului material al acestor infracțiuni, dar și pentru întregirea imaginii noțiunii de sustragere în ansamblu.

În concluzie, specificăm că semnul „care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv altuia” face parte în mod întemeiat din rândul semnelor constitutive ale noțiunii de sustragere; la calificarea infracțiunilor săvârșite prin sustragere trebuie să se țină seama numai de prejudiciul patrimonial efectiv, care este de esența acestor infracțiuni și care se datorează mecanismului de atingere aduse relațiilor sociale cu privire la posesia exercitată asupra bunurilor mobile.

Imputarea prejudiciului patrimonial efectiv cauzat prin sustragere presupune stabilirea legăturii de cauzalitate dintre luarea ilegală și gratuită a bunurilor mobile din posesia altuia, pe de o parte, și prejudiciul sus-amintit, pe de altă parte. Cu alte cuvinte, pentru a imputa cuiva săvârșirea sustragerii, este necesar a stabili că golul patrimonial, creat în sfera patrimonială a victimei, și, implicit, sporirea atestată în cadrul sferei patrimoniale a făptuitorului reprezintă efectul tocmai al luării ilegale și gratuite a bunurilor mobile din posesia victimei.

Nu putem finaliza analiza laturii obiective a sustragerii fără a examina problema privind momentul de consumare a acestei fapte.

Infracțiunile săvârșite prin sustragere (cu excepția celor specificate la art.188 și 192 CP RM¹ se consideră consumate din momentul în care bunurile au fost luate din posesia altuia, iar făptuitorul are posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de acele bunuri la dorința sa. Dacă făptuitorul nu a obținut posibilitatea reală de a se folosi de bunurile luate sau de a dispune de ele la propria dorință, adică nu a dus infracțiunea până la capăt din cauze independente de voința lui, cele comise urmează a fi calificate ca tentativă de sustragere (conform art.27 și a uneia dintre prevederile de la art.186, 187, 190 sau 191 CP RM).

Criteriul, în baza căruia a fost determinat momentul de consumare a sustragerii, se întemeiază, așadar, nu pe deposedare (scoaterea bunului din sfera patrimonială a victimei), ci pe impondere (trecerea aceluși bun în sfera patrimonială a făptuitorului). Dacă deposedarea nu a fost urmată de cel de-al doilea act – imponderea, nu putem vorbi despre sustragere consumată.

Posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de bunurile altuia nu presupune în mod necesar ca făptuitorul să înceapă să se folosească efectiv sau să dispună de acele bunuri. În context, e cazul să ne amintim că dreptul subiectiv de proprietate presupune existența a trei atribute: posesia, folosința și dispoziția. Cu o mare doză de rezervă am putea să ne imaginăm că făptuitorul ar avea dreptul de proprietate asupra bunurilor pe care le ia. În această ipoteză, pentru a considera că sustragerea este consumată, primul atribut – posesia – trebuie să existe la modul obiectiv. Însă, aceasta nu e de ajuns, pentru că celelalte două atribute – folosința și dispoziția – este suficient să fie prezente la modul subiectiv, adică în sfera psihică a făptuitorului.

Așadar, prin „posibilitatea reală de a se folosi și a dispune de bunurile străine” trebuie să se înțeleagă situația când aceste bunuri se află în posesia făptuitorului și el singur hotărăște cum să procedeze cu ele mai departe – să le consume, să le vândă, să le transmită altor persoane etc. În alți termeni, are loc o îmbinare a două criterii: a criteriului obiectiv (bunurile se află în posesia făptuitorului) și a criteriului subiectiv (făptuitorul se consideră proprietar al bunurilor luate).

În context, este ilustrativ următorul exemplu din practica judiciară: *S.I. a pătruns în curtea casei lui B.V., de unde a luat, de pe sfoara de rufe, o cămașă și un pulover. În momentul în care părăsea curtea cu bunurile luate S.I. a fost văzut de către M.D., care i-a cerut să lase aceste bunuri. Însă, S.I. nu s-a conformat cererii, a ieșit pe poartă și și-a continuat calea. Văzând aceasta, M.D. a intrat în casa lui B.V. și i-a comunicat că i-au fost sustrate unele bunuri. B.V. l-a ajuns din urmă pe S.I. și i-a cerut să-i restituie bunurile. De această dată, S.I. s-a conformat. În protestul său, prim-adjunctul procurorului general a afirmat că, în cazul dat, din cauze care nu depind de voința făptuitorului (la concret, datorită intervenției victimei), acesta nu și-a putut realiza integral intenția de sustragere deschisă. La rândul său, Colegiul penal al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, în decizia nr.2 d-199/96 din 25.04.1996, consideră că această concluzie este incorectă: infracțiunea de jaft se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a dispune de bunurile luate și de a le folosi [35].*

Este întemeiată poziția instanței superioare. Or, la momentul intervenției victimei, întrucât făptuitorul părăsise curtea victimei, el obținuse posibilitatea reală de a dispune de bunurile luate și de a le folosi. Deci, sustragerea depășise momentul de consumare. Alta ar fi fost situația, dacă făptuitorul și-ar fi încetat activitatea infracțională, abandonând bunurile, în momentul în care a fost somat de către martorul M.D. La acel moment, făptuitorul se afla încă în curtea casei victimei. Deci, nu obținuse încă posibilitatea reală de a dispune de bunurile acestea și de a le folosi. Dacă făptuitorul s-ar fi supus cererii martorului, cele săvârșite de el trebuiau calificate ca tentativă de sustragere.

O examinare aparte reclamă problema privind momentul consumării sustragerii săvârșite de pe teritoriul unui obiect păzit. De regulă, în astfel de cazuri sustragerea se consideră consumată din momentul scoaterii bunurilor în afara teritoriului păzit. În același timp, reținerea făptuitorului având bunurile respective asupra sa, la ieșirea de pe teritoriul unui obiect păzit, atestă tentativa de sustragere. Aducem un exemplu care privește o asemenea ipoteză: *P.I. a fost condamnat în baza art.27 și lit.c), d) alin.(2) art.186 CP RM. În fapt, la 25.09.2011, aproximativ la ora 18.30, acesta a pătruns pe teritoriul întreprinderii „C.C.” SRL din mun. Chișinău, de unde a încercat să sustragă mai multe piese auto în valoare de 4300 lei. La ieșire de pe teritoriul întreprinderii el a fost reținut de către paznici [36].*

Lucrătorul investit cu asigurarea integrității bunurilor aflate pe teritoriul unui obiect păzit, care a contribuit intenționat la săvârșirea sustragerii de către o altă persoană (de exemplu, a înlăturat obstacolele din calea săvârșirii sustragerii), trebuie tras la răspundere pentru complicitate la sustragere.

¹ Și de această dată este valabilă excepția la excepție, pe care am remarcat-o mai sus.

În acord cu prevederile art.56 „Liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii” din Codul penal, persoana care a ascuns bunurile pe teritoriul unui obiect păzit, având scopul scoaterii lor ulterioare în afara acestui teritoriu, în cazul restituirii din propria voință a bunurilor date, poate fi liberată de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bunăvoie la săvârșirea infracțiunii.

Până când bunurile nu au fost scoase de pe teritoriul obiectului păzit, sustragerea nu poate fi considerată consumată, chiar dacă aceste bunuri au fost separate de restul și au fost pregătite pentru scoaterea lor ulterioară, sau dacă a avut loc înțelegerea prealabilă cu lucrătorul investit cu paza obiectului respectiv. De asemenea, sustragerea nu poate fi considerată consumată în cazul în care a fost scoasă numai o parte din bunuri, existând intenția făptuitorului de a sustrage toate bunurile selectate. Aruncarea bunurilor, peste gard, unui alt participant la infracțiune, care a fost de îndată reținut, de asemenea trebuie calificată ca sustragere neconsumată (în formă de tentativă), deoarece făptuitorii nu obținuse încă posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de acele bunuri la dorința lor.

În acest sens, prezintă interes următoarea speță din practica judiciară: *S.V. a fost condamnat pentru furt și tentativă de furt, întrucât a pătruns în bucătăria de vară a lui Z.L., din care a sustras bunuri în valoare de 460 de ruble. Aceste bunuri le-a învelit într-un pulover și le-a aruncat peste gard. Apoi S.V. s-a întors la locul faptei, încercând să pună în sac alte bunuri aparținând lui Z.L. Însă, a fost reținut. Prezidiul Judecătoriei Supreme a RSS Moldovenești a recalificat cele săvârșite de S.V. în baza doar a prevederilor cu privire la tentativa de furt: S.V. nu obținuse posibilitatea reală de a dispune și folosi bunurile luate, inclusiv de bunurile aruncate peste gard. Intenția a fost îndreptată spre sustragerea bunurilor în câteva tranșe din aceeași sursă. Rezultă că infracțiunea nu a fost dusă până la capăt din cauze ce nu depind de voința făptuitorului [37].*

Este absolut corectă critica în privința sentinței instanței de fond. Nu pot fi aplicate regulile concursului de infracțiuni, odată ce făptuitorul a avut intenția să comită o infracțiune unică. Or, sustragerea nu poate fi considerată consumată în cazul în care a fost scoasă numai o parte din bunuri, existând intenția făptuitorului de a sustrage toate bunurile selectate. Cele două episoade infracționale, în care evoluează S.V., alcătuiesc în ansamblu infracțiunea unică prelungită de sustragere. Constituind o unitate de infracțiune, infracțiunea prelungită nu se poate fragmenta în acte componente tratate autonom. Dezvoltând ideea, menționăm că, potrivit alin.(2) art.30 CP RM, infracțiunea prelungită se consumă din momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni infracționale. Deci, fapta lui S.V. ar fi trebuit considerată consumată din momentul în care ar fi sustras bunurile constituind cea de-a doua tranșă. Întrucât primul episod infracțional își pierde autonomia în economia infracțiunii unice prelungite, momentul lui de finalizare trebuie interpretat doar ca moment de debut al următorului episod infracțional. Nicidecum ca moment de consumare a unei infracțiuni de sine stătătoare.

Latura subiectivă a infracțiunilor săvârșite prin sustragere se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție directă. De asemenea, este obligatorie prezența scopului special – a scopului de cupiditate.

În definiția noțiunii de sustragere, pe care am formulat-o *supra*, nu am concretizat nici forma de vinovăție – intenția, nici tipul intenției – intenția directă. Aceasta deoarece concluzia cu privire la ele poate fi făcută în urma examinării profilului faptei prejudiciabile din cadrul sustragerii (a lua ceva, manifestând imprudență, este practic imposibil), precum și prin specificarea scopului special – de cupiditate, care circumstanțiază prezența intenției directe.

Totuși, este necesar a menționa că în literatura de specialitate există și viziunea, potrivit căreia sustragerea poate fi comisă cu intenție directă sau indirectă [38]. Nu putem sprijini această viziune. Argumentele sunt următoarele: prevăzând cauzarea, prin acțiunea sa, a prejudiciului patrimonial efectiv în dauna victimei, făptuitorul dorește să intre în posesia bunurilor victimei, incluzându-le în sfera sa patrimonială. Orientarea intenției făptuitorului este focalizată pe luarea bunurilor din posesia altuia. Tocmai aceasta îi dirijează dorința de luare. Nu este cu puțință ca făptuitorul să sustragă bunuri și, în același timp, să nu dorească survenirea prejudiciului pentru victima ale cărei bunuri sunt sustrate. Ar fi un nonsens. De aceea, în cazul sustragerii, întotdeauna făptuitorul dorește survenirea urmărilor prejudiciabile. Poate să nu dorească aceasta chiar la primul contact cu victima, pe care de fapt nici nu o privește încă drept victimă. Însă, oricum, această dorință apare inevitabil în procesul desfășurării relațiilor dintre făptuitor și victimă. Tocmai o asemenea orientare a intenției deosebește sustragerea de alte fapte, în cazul cărora făptuitorul, obținând ilegal și gratuit anumite bunuri, nu dorește, ci doar admite în mod conștient obținerea lor.

Lipsirea victimei de bunurile ce-i aparțin, în prezența intenției indirecte, survine ca un rezultat colateral. Or, făptuitorul dorește să realizeze alte scopuri (de exemplu, să-și justifice absența nemotivată de la lucru). În această ipoteză, primirea banilor, ca urmare a prezentării certificatului medical pentru justificarea absenței nemotivate, nu era cuprinsă inițial de dorința făptuitorului; aceasta s-a produs ca un rezultat colateral.

În doctrina penală se afirmă că, alături de intenția directă, poate exista, excepțional, și o intenție indirectă, atunci când bunul sustras ar conține în el un alt bun, a cărui eventuală prezență făptuitorul a putut s-o prevadă și a acceptat rezultatul eventual al acțiunii sale (de exemplu, a luat un palton în care se aflau valori) [39].

Nu putem sprijini un astfel de punct de vedere. Or, este cunoscut că printre tipurile nenormative de intenție se numără intenția inițială și intenția supravvenită.

Intenția inițială există atunci când făptuitorul a prevăzut rezultatul faptei sale până a începe executarea acesteia; intenția supravvenită apare în situația în care, în timpul executării unei fapte infracționale, făptuitorul prevede un alt rezultat decât cel inițial – datorită condițiilor în care a comis fapta – și se decide să-l producă și pe acesta [40]. Prin prisma exemplului evocat mai sus, chiar dacă intenția inițială se poate exprima și în intenție indirectă – odată ce făptuitorul dobândește certitudinea că pe lângă palton nu mai sunt și alte bunuri sau că pe lângă acesta sunt și alte bunuri, pe care le ia – această intenție inițială se transformă într-o intenție supravvenită. Or, la calificare, are importanță tocmai intenția supravvenită. Aceasta se formează până la consumarea sustragerii, de aceea nu poate să nu fie luată în considerare la calificare. Amintim că, dacă există intenția de a sustrage întregul, format din mai multe bunuri, sustragerea va fi considerată consumată doar atunci când pentru făptuitor va exista posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de toate părțile acestui întreg, adică de toate bunurile. O astfel de posibilitate nu poate exista în cazul în care făptuitorul nici nu cunoaște dacă în bunul pe care îl ia mai sunt sau nu alte bunuri.

Absența intenției directe și a scopului de cupiditate exclude calificarea ca sustragere a luării ilegale și gratuite a bunurilor mobile din posesia altuia, prin care acestuia i s-a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv. De vreme ce *scopul de cupiditate* este semnul constitutiv, fără care noțiunea de sustragere nu poate fi considerată întregită, este necesar a menționa că nu poate fi recunoscută ca sustragere luarea ilegală și gratuită a bunurilor mobile din posesia altuia, luare prin care acestuia i s-a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv, săvârșită în scopul folosinței temporare a acelor bunuri, făptuitorul urmărind restituirea lor ulterioară. Esența „folosinței temporare” constă în aceea că bunurile sunt luate pe un timp oarecare, și anume – pe o perioadă ne semnificativă sau strict determinată (de exemplu, pe timpul creditării). În astfel de cazuri, făptuitorul nu urmărește scopul de cupiditate, deoarece nu dorește să treacă bunurile în stăpânirea sa definitivă. În funcție de circumstanțele cazului, asemenea fapte pot fi calificate conform art.192¹, 192², 196, 238 sau altele din Codul penal.

În doctrina penală s-au profilat două accepțiuni ale sensului noțiunii „scop de cupiditate”. Într-o primă accepție, scopul de cupiditate presupune că făptuitorul urmărește să obțină, pe cale ilegală, posibilitatea reală de a poseda, folosi și dispune de bunurile victimei ca și cum acestea ar fi bunurile lui [41]. În cea de-a doua accepție, scopul de cupiditate presupune că făptuitorul urmărește să treacă bunurile: 1) în folosul său; 2) în folosul altor participanți la infracțiune; 3) în folosul altor persoane care se află cu făptuitorul în anumite relații cu caracter personal sau patrimonial [42].

Sușinim prima dintre accepțiunile specificate mai sus. Este lipsit de relevanță în al cui folos urmează să fie trecute bunurile sustrate. Este la discreția făptuitorului să dispună așa cum își dorește de bunurile care au aparținut victimei. Este posibilă comiterea sustragerii în scopul transmiterii bunurilor unor terțe persoane dintr-un sentiment de grațitudine față de acestea, în vederea achitării către ele a datoriilor nestinse etc. Și în acest caz sustragerea este comisă în scop de cupiditate (la concret – în scop de înavușire a unor terțe persoane), deoarece, văzându-se în postura de pretins proprietar, făptuitorul nu face decât să realizeze atributul de dispoziție care derivă din dreptul de proprietate. În ipoteza dată, chiar dacă făptuitorul urmărește scopul de cupiditate, el nu urmărește totuși să obțină profitul pentru sine personal.

Esențial este că făptuitorul se comportă de parcă ar fi proprietarul acelor bunuri, arogându-și rolul pe care trebuie să-l îndeplinească victima. Prin comportamentul său, făptuitorul demonstrează că a trecut bunurile în stăpânirea lui definitivă. Nu pentru o perioadă ne semnificativă de timp sau pentru un timp strict determinat. Dorința de a dispune de bunurile victimei, mai puțin dorința de a poseda sau de a folosi aceste bunuri, este în măsură să mărturisească cel mai pregnant despre prezența scopului de însușire (sustragere), opus scopului de folosință temporară.

Așadar, dacă ținem seama că scopul infracțiunii „este anticiparea în conștiința persoanei a rezultatului, spre a cărui realizare sunt îndreptate acțiunile ei, arătând ce anume tinde persoana să atingă prin conduita sa” [43], atunci scopul de cupiditate reprezintă anticiparea în conștiința făptuitorului a stăpânirii sale definitive asupra bunurilor luate, când el va avea posibilitatea de a posedea, a folosi și a dispune de aceste bunuri ca și cum ele ar fi ale lui proprii. Bineînțeles, nu se are în vedere că el poate deveni proprietar, deoarece este imposibil a dobândi dreptul de proprietate pe cale infracțională. Victima sustragerii nu-și pierde drepturile sale asupra bunurilor ce i-au fost sustrate.

Nu vom putea înțelege corect esența scopului de cupiditate fără a examina problema privind motivul de cupiditate. În general, motivul de cupiditate se prezintă ca unul dintre aspectele interesului material, și anume: ca năzuință de a obține un venit material pentru făptuitor sau pentru alte persoane (dar, cum se va vedea *infra*, nu pentru oricare persoane). Năzuința de a fi scutit de cheltuielile materiale – celălalt aspect al interesului material – nu reprezintă motivul de cupiditate.

Prezența scopului de cupiditate nu presupune prezența obligatorie a motivului de cupiditate. Explicația este că motivul de cupiditate constă în năzuința făptuitorului de a obține, de pe urma celor sustrate, venit material pentru sine sau pentru apropiații săi, fie pentru ceilalți participanți la infracțiune, sau, mai scurt, pentru o persoană care a acordat, direct sau indirect, o asistență materială făptuitorului sau care, în previziunea făptuitorului, îi va acorda o astfel de asistență în viitor.

Este însă perfect posibilă situația când făptuitorul ia bunurile de la victimă pentru a le trece în folosul unor terțe persoane, fără a se învâruți personal sau fără a spera la o învâruțire personală în viitor (de exemplu, făptuitorul transferă întreaga sumă de bani sustrasă pe contul unei case de copii orfani, păstrându-și anonimatul absolut, deci excluzând din start orice fel de „contraprestație” pentru „altruismul” său).

În aceste condiții, fapta întrunește toate semnele constitutive ale noțiunii de sustragere, însă fără a fi săvârșită din motiv de cupiditate. De aceea, motivul de cupiditate nu este immanent pentru existența faptei de sustragere, deci nu este susceptibil de a fi înscris printre semnele constitutive ale noțiunii de sustragere.

În ultimă instanță, pentru componența generică de sustragere contează nu cine anume va obține venitul material dobândit în urma săvârșirii infracțiunii – însuși făptuitorul sau alte persoane? Are însemnătate faptul că victima este lipsită, contrar voinței sale, de bunurile ce-i aparțin.

Sușținem, în acest sens, opiniile exprimate în literatura de specialitate privind caracterul neobligatoriu al motivului de cupiditate în cazul sustragerii. Astfel, V.N. Litvinov afirmă, alături de alți autori, că motivele participanților minori la sustragerea săvârșită de două sau mai multe persoane se exprimă în „năzuința lor de a se impune în fața altora ca fiind cei care știu să trăiască” [44]. Alți autori consideră că, în ipoteza sustragerii, motivul de cupiditate nu trebuie să fie în mod obligatoriu singurul motiv [45]. Așa cum s-a văzut mai sus, săvârșind sustragerea, făptuitorul se poate conduce și de alte motive, inclusiv de unele „nobile”, cum ar fi năzuința de a-i ajuta dezinteresat pe cei nevoiași. În concluzie, nu motivul de cupiditate, ci scopul de cupiditate, indispensabil pentru oricare infracțiune săvârșită prin sustragere, trebuie să fie reflectat în definiția noțiunii de sustragere.

Subiectul infracțiunilor săvârșite prin sustragere este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani (art.186-188; alin.(2)-(5) art.190; alin.(2)-(4) art.192 CP RM) sau de 16 ani (în celelalte cazuri).

Reducerea limitei de vârstă a răspunderii penale pentru infracțiunile prevăzute la art.186-188, alin.(2)-(5) art.190 și la alin.(2)-(4) art.192 CP RM este condiționată nu doar de gradul sporit de pericol social al acestor infracțiuni, dar și de frecvența lor ridicată printre faptele penale săvârșite de minori, condiționată de accesibilitatea intelectuală și executorie a formelor respective de sustragere pentru minorii care au atins vârsta de 14 ani.

În unele cazuri, infracțiunile din subgrupul sustragerilor pot fi săvârșite numai în prezența subiectului având anumite calități speciale. Astfel, infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM pot fi săvârșite doar de o persoană căreia i s-au încredințat în administrare bunurile altei persoane. În afară de aceasta, despre prezența subiectului special se poate vorbi în cazul modalităților agravate specificate la lit.d) alin.(2) art.190 și la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. În acest caz, subiectul are calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Întrucât calitatea de subiect special constituie totuși o excepție, și nu o regulă care privește subiectul sustragerii, considerăm oportună examinarea calității respective în contextul concret al infracțiunilor specificate la lit.d) alin.(2) art.190 și la art.191 (inclusiv a modalității agravate consemnate la lit.d) alin.(2)) CP RM.

Bibliografie:

1. COLIN, A., CAPITANT, H. *Curs elementar de drept civil francez. Vol.I.* București: Imprimeria Centrală, 1940, p.1139.
2. FILIPESCU, I.P. *Drept civil. Dreptul de proprietate și alte drepturi reale.* București: Actami, 1998, p.49.
3. *Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Т.1* / Под ред. П.Н. Панченко. Нижний Новгород: Номос, 1996, p.399.
4. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.11.2013. Dosarul nr.1ra-1049/13. www.csj.md
5. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 13.05.2014. Dosarul nr.1ra-703/14. www.csj.md
6. СКЛЯРОВ, С.В. Понятие хищения в уголовном законодательстве России: теоретический анализ. În: *Государство и право*, 1997, № 9, p.60-65.
7. EMINESCU, Y. *Tratat de proprietate industrială. Vol.I.* București: Editura Academiei, 1982, p.40.
8. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.04.2013. Dosarul nr.1ra-391/13. www.csj.md
9. Уголовный кодекс Российской Федерации от 24.05.1996. În: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
10. *A se vedea*, de exemplu: СКЛЯРОВ, С.В. Уголовная ответственность за хищение недвижимого имущества. În: *Российская юстиция*, 2001, № 6, p.52-53.
11. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 11 июля 1972 г. № 4 «О судебной практике по делам о хищениях государственного и общественного имущества». În: *Бюллетень Верховного суда СССР*, 1972, № 4, p.14-16.
12. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 4 июня 1947 года «Об усилении охраны личной собственности граждан». În: *Ведомости Верховного Совета СССР*, 1947, № 19.
13. *A se vedea*: КУРИНОВ, Б.А. *Уголовная ответственность за хищения государственного и общественного имущества.* Москва: Госюриздат, 1954, p.58.
14. КРИГЕР, Г.А. *Борьба с хищениями социалистического имущества.* Москва: Юридическая литература, 1965, p.72.
15. Ibidem.
16. ТАРАРУХИН, С.А. *Социалистическая собственность – неприкосновенна.* Киев: Издательство Академии наук Украинской ССР, 1963, p.9.
17. Ibidem, p.27.
18. *A se vedea*: КРИГЕР, Г.А. *Борьба с хищениями социалистического имущества*, p.180.
19. Ibidem, p.73.
20. Ibidem.
21. УСТИНОВ, В.С. *Российское уголовное законодательство об ответственности за преступления против собственности (история и концепция).* Нижний Новгород: Московский гуманитарный институт, 1997, p.132.
22. СКЛЯРОВ, С.В. *Понятие хищения в уголовном законодательстве России: теоретический анализ*, p.60-65.
23. СКЛЯРОВ, С.В. *Уголовная ответственность за хищение недвижимого имущества*, p.52-53.
24. RĂTESCU, C., IONESCU-DOLJ, I., PERIETEANU, I.Gr. și alții. *Codul penal adnotat. Vol.III. Partea Specială.* București: Soces, 1937, p.412.
25. Ibidem.
26. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под общ. ред. В.М. Лебедева. Москва: Норма, 2007, p.45.
27. Ibidem.
28. *A se vedea*, de exemplu: *Договорное право. Книга 1. Общие положения* / Под ред. М.И. Брагинского, В.В. Витрянского. Москва, 1997, p.517-522.
29. VOTEZATU, I. *Răspunderea penală pentru escrocherie.* Chișinău: CEP USM, 2010, p.214.
30. ЭРДЕЛЕВСКИЙ, А.М. *Компенсация морального вреда.* Москва: БЕК, 1999, p.175.
31. *A se vedea*, de exemplu: МАЛЫЦЕВ, В. *Понятие хищения*, p.35-37; *Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Т.1* / Под ред. П.Н. Панченко, p.403.
32. ВЛАДИМИРОВ, В.А., ЛЯПУНОВ, Ю.И. *Ответственность за корыстные посягательства на социалистическую собственность.* Москва: Юридическая литература, 1986, p.66-67.
33. BÎRSAN, C. *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol.I. Drepturi și libertăți.* București: ALL Beck, 2005, p.574.
34. VOTEZATU, I. *Răspunderea penală pentru escrocherie*, p.209-210.
35. Определение Коллегии по уголовным делам Верховного Суда Республики Молдова №2d-199/96 от 25.04.1996 г. În: *Бюллетень Верховного Суда Республики Молдова*, 1996, № 6, p.29.
36. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 26.03.2014. Dosarul nr.1ra-635/14. www.csj.md

37. Постановление Президиума Верховного Суда Молдавской ССР от 10.04.1986 г. În: *Обзор законодательства и судебной практики Верховного Суда Молдавской ССР*, 1996, № 1, p.15.
38. *A se vedea*, de exemplu: БЕКЛЕНКО, В.В. *Квалификация хищений*, p.170.
39. *A se vedea*: DONGOROZ, V., КАНАНЕ, S., OANCEA, I. și alții. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială. Vol.III*, p.439.
40. *A se vedea*: ZOLYNEAK, M. *Drept penal român. Partea Generală. Vol.II*. Iași: Chemarea, 1993, p.224.
41. БЕЗВЕРХОВ, А.Г. *Имущественные преступления*. Самара: Самарский университет, 2002, p.167; МИНЕНОК, М.Г., МИНЕНОК, Д.М. *Корысть. Криминологические и уголовно-правовые проблемы*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001, p.113; ТАРАРУХИН, С.А. *Преступное поведение. Социальные и психологические черты*. Москва: Юридическая литература, 1974, p.95.
42. ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Служебные преступления*. Москва: Юрист, 2000, p.153; *Энциклопедия уголовного права. Т.4. Состав преступления*. Санкт-Петербург: Издание Профессора Малинина, 2005, p.760-761; КРИГЕР, Г.А. *Квалификация хищения социалистического имущества*. Москва: Юридическая литература, 1974, p.77.
43. ЕЛИСЕЕВ, С.А. *Преступления против собственности по уголовному законодательству России (вопросы теории)*. Томск: ТГУ, 1999, p.135.
44. ЛИТВИНОВ, В.И. *Корыстные посягательства на личную собственность и их предупреждение*. Минск: Университетское, 1989, p.149; МЕРЗОГИТОВА, Ю.А., *Ответственность за мошенничество в сфере финансово-кредитных отношений: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 1998, p.19.
45. *A se vedea*: ТИШКЕВИЧ, И.С., ТИШКЕВИЧ, С.И. *Квалификация хищений имущества*. Минск: Репринт, 1996, p.42.

Prezentat la 03.07.2014